

Gospodarske novice.

* *Nova, jako koristna rastlina.* Po časniku „Avis. Dalmato“ daje rastlina *Chrysanthemum* take bogate pridelke v Dalmaciji, da bi skoro ne verjeli, ako ne bi se zanašali na to, da navedeni časnik resnico govori. On namreč poroča: „Prebivalci otoka Lesina bodo letos skupili za to rastlino pol milijona gold., sama uboga vas Grablje pa blizo 80.000 gold. Da bi se pridelovanje te rastline, katera se povsodi dobro obnaša, še bolj razširilo, je dalmatinska vlada ukazala nekoliko tega semena nakupiti, da ga potem s primernim podukom po deželi razdeli.“ — Ker je rastline, katera ima latinsko botaniško ime „*Chrysanthemum*“, več vrst, namreč: „*Ch. coronarium*“, „*Ch. indicum*“, „*Ch. montanum*“ in „*Ch. Leucanthemum*“, ne moremo reči, katera teh rastlin in v čem tako bogate pridelke daje. Slovensko ime vsem tem vrstam je kresnica (povrtna, indijanska, gorska ali divja in bela kresnica), v enem svojih botaničnih rokopisov nahajamo ime smrdela, v „rastlinstvu“ Tušekovem pa imena kresnica in volovsko oko. Po takem ne vemo, katera vrsta je tako hvaljena; povemo pa, da bode naša družba kmetijska se obrnila do sl. dalmatinske vlade, da tudi nam nekoliko semena z dotičnim podukom darovati blagovoli in tudi mi začnemo izkušnje delati. *)

* Postava od 7. junija, po kateri za vse avstrijske dežele skupaj znaša zemljiški davek skozi 15 let $37\frac{1}{2}$ milijona gold., je razglašena v državnem zakoniku od 9. dne t. m.

* *Živinozdravniško šolo v Levovu* bode, kakor poljski časnik poroča, vlada ustanovila; odprla se bode neki uže letos meseca oktobra. Stroški za poslopje te šole in njeno notranjo opravo so proračunani na 100.000 gold., katere bode, se ve da vlada plačala, dežela pa bode vsako leto 2000 gold. podpore dajala.

* *Ljudska svečanost v Lincu* bode zopet letos od 3. do 12. septembra. Pri tej svečanosti se bodo zvesti posli in dobri obrtnijski pomočniki s premijami obdarovali; razstavljeni bodo kmetijski, gozdarski in obrtnijski stroji (mašine), pa tudi izdelki umeteljni in obrtnijski; razstavljena bode tudi živina in še več družega. Skoro vsako leto je ta svečanost, ki je prava ljudska veselica, jako živahna.

Šolske stvari.

Ali bi bilo na Kranjskem kakošnih šolskih reform treba?

Iz Dolenjskega 6. junija. J. L.

Razburjeno se je v državnem zboru preresetavalo vprašanje o 6- ali 8letnem šolskem obiskovanju. Hvala Bogu, da je to vprašanje za kranjsko deželo uže davno rešeno, vsaj čaka poklicanih domoljubov še več družih nalog v zadevi ljudskega šolstva, katere bode treba rešiti po administrativnem, nekoliko po legislativnem potu.

Kakošnih reform bilo bi torej treba pri našem šolstvu?

Pred vsem bode treba na to delati, da postanejo naše šole po kmetih, zlasti vse one, ki so nižje organizovane od čveterorazrednic, popolno, skozi in skozi

*) Našega prečastitega rojaka gospoda Šolarja bi pač vljudno prosili, naj bi enkrat za peró prijel in nam poročal, je li vse resnica, kar poroča „Avis. Dalm.“ in bile bi tudi naša kranjska in druge slovenske dežele za vspešno rast „kresnice“ ugodni.

Vred.

narodne, to je, čisto slovenske. Za nemščino v teh šolah ni prostora, tako malo, kakor v nemških šolah te vrste za slovenske jezike prostora ni. Po sedaj veljavnih učnih načrtih je pa jako veliko ur odločenih nemščini uže na dve in trirazrednicah, kar se ve da škoduje drugim važnejšim naukom. Ako bodo pa kateri stariši vendar le iz lastnega nagiba želeli, da bi se tudi na takih šolah njih otroci nemščine učili, naj učitelj posebne ure odloči v to za dotične otroke in naj ga stariši posebej za ta trud plačajo. — Nemščina naj se pa uči, in to samo kot predmet, na čveterorazrednicah v 3. in 4. razredu; kajti te šole pripravljale bodo tudi v bodočnosti za srednje učilnice, katere bodo imele nekaj nemškega obraza brez dvombe tudi v prihodnje še. To načelo je bil slavni naš narodni voditelj dr. Bleiweis postavil uže pred 20 in več leti. To je tudi edino zdrava misel v narodno-šolskem obziru, in nje se morajo poprijeti Slovenci na Kranjskem zopet, kakor hitro bode njih glas v tej zadevi kaj veljave imel.

Drugo, kar se bode terjati moralo, je to, da postanejo naše šole praktične. Po sedanjih načrtih, ali bolje rekoč, po sedanjem učenju in sedanjih navodih, katere dobé učitelji v preparandiji in od svojih nadzornikov, morejo se vse naše šole bolj teoretične imenovati. Uči se namreč mnogo: veronauk, slovenščina (čitanje, pisanje, slovnica, pravopisje, spisje), nemščina, zemljepis, zgodovina, prirodopis, fizika, kemija, računstvo, risanje, geometrija itd. Toda pri vseh teh predmetih uči se sama teorija, to je, učé se predmeti sami na sebi, in učitelj ne more z ozirom na predpise in tudi ne utegne učiti še praktičnih naukov, to je, takih, katere bi lahko upotrebili ali na katere bi se lahko s koristjo spominjali šolski otroci, kedar odrastejo, kedar postanejo kmetovalci. Brez premembe obstoječih šolskih postav mōgli bi strokovnjaki učne načrte tako vrediti, da bi se učitelj mogel in da bi se moral več ozirati pri poduku na prihodnji stan, na kmečki stan svojih učencev.

Kmetijstvo, *) podučevano tako, kakor je otrokom primerno, moralo bi biti poleg veronauka, materinskega jezika in računstva glavni predmet in nekako središče, okoli katerega bi se vrtili vsi drugi predmeti. Prirodopis, fizika in kemija podučujejo naj se z ozirom na kmetijstvo; pri računstvu naj se jemlje na račune iz te stroke ozir; risajo naj se kmetijska orodja; pri telovadbi naj bi morda praktični učitelj kazal kmečka dela z rokami, pri spisji dajal sestavke, kakoršne mora kmet sem ter tje delati itd.

Potem bode treba delati, da revno našo deželo šolstvo preveč stalo ne bo. Treba bode namreč še več šol ustanoviti in več obstoječih še razširiti, kajti še sedaj je dobra četrtnina kranjskih otrok, ki v nikakoršno šolo ne hodijo, zato ne, ker nimajo še vsi kraji potrebnih učilnic, dasiravno morajo vsi vplačevati v deželni šolski zaklad. Je še nekaj fará, nekaj lokalij in nekaj velikih vasí, kjer bi treba bilo redne šole, pa je še ni.

Kako bi se v vseh farah, po vseh lokalijah šole ustanovile, da ne bi preobčutljivi stroški zadeli niti skupne dežele niti posamnih občin? To bi se dalo doseči, ako bi se posnemali pri nas Goričanje, kjer skupno delujete šolska in duhovska gospódka, kjer se šolski nadzorniki in duhovniki po večem lepo porazumó (vsaj kolikor je meni znano). Kjer pri nas še redne šole, še pravega šolskega poslopja ni, ondi so največ revne občine, ki morda slabo in še težko duhovnika vzdržujejo in kjer je farovž morebiti le v slabem stanju. Naj bi v takih malih farah in lokalijah farovž malo popravili

*) Na Hrvaškem, [na pr. se] mora pa vsled postave v ljudski šoli tudi kmetijstvo učiti.

Pis.

*